

STUDENTSKÁ PRAXE V TECHNICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

ZUKERSTEIN Jaroslav, CZ

Resumé

Príspevok sa zaoberá pedagogickými praxami v rámci prípravy budúcich učiteľů prírodovedných a technických predmetů, uvádí možnosti jednoho z nástrojů reflexe těchto praxí. V rámci výzkumného šetření seznamuje s relací evaluace a autoevaluace u realizovaných praxí, hodnotí pohled studenta a cvičného pracovníka v oblastech základních kompetencí a ukazuje možnosti tohoto nástroje jako prostředku pro zpětnou vazbu.

Klíčová slova: technické vzdělávání, pedagogická praxe, evaluace, nástroj.

STUDENT PRACTICE IN TECHNICAL EDUCATION

Abstract

The paper deals with pedagogical practices within the preparation of future teachers of science and technical subjects, presents the possibilities one of the tools of reflection of these practices. Within the research survey it introduces the relation of evaluation and self-evaluation in realised practices, it evaluates the view of student and practice staff in the areas of basic competencies and it demonstrates the possibilities of this tool as a means for feedback.

Key words: technical education, pedagogical practice, evaluation, tool.

Úvod

Při přípravě budúcich učitelů přírodovedných a technických predmetů ve studijních programech příslušného zaměření studenti v rámci svého studia absolvují souvislé a průběžné pedagogické praxe, během kterých mohou uplatnit teoretické poznatky získané během studia ve svých předmětech, zvláště oborových didaktikách.

Cílem je připravovat tyto studenty pro náročnou profesi jak po odborné oborové, tak pedagogicko-psychologické stránce. Úkolem pregraduální přípravy učitele nebo odborného pracovníka ve vzdělávání je tedy získání způsobilostí ve všech potřebných oblastech, přičemž je kladen důraz na propojení teoretické a praktické přípravy. Pedagogické a odborné praxe jsou prostředkem k aplikaci vědomostí a dovedností získaných při studiu v realitě školního či dalšího prostředí souvisejícího s uplatněním absolventa.

V souladu s Rámcovou koncepcí přípravného vzdělávání učitelů základních a středních škol, jakožto závazného konsensuálního dokumentu, je příprava mimo jiné tedy zaměřena na naplňování jedné ze základních složek učitelské přípravy a to „reflektované pedagogické praxe“. Podpora segmentu průběžných a souvislých praxí v oblasti reflexe je tedy žádoucí prvek a měla by být využita každá možnost reflexe praxe.

1 Východiska reflexe praxe

Nároky na přípravu učitelů základních a středních škol, které jsou dány uvedenou rámcovou koncepcí, v sobě obsahují obsahovou strukturu kurikula. Mají podobu čtyř základních složek s definicí obsahu (1):

- Oborová složka (poznatky a dovednosti korespondující s aprobačními předměty a konkrétními typy a stupni škol,

- složka oborové didaktiky (s rolí koordinující disciplíny provázána s oborovou, pedagogicko-psychologickou a praktickou složkou přípravy),
- pedagogicko-psychologická složka (ke kompetenci v oblasti řízení a reflexe výchovně-vzdělávacích procesů),
- složka reflektovaných pedagogických praxí (jako nástroj pro zprostředkování kontaktu studenta s edukační realitou ve školách).

Reflektovaná praxe má spoustu podob a částí, od přípravy, přes realizaci a nástroje reflexe po evaluaci v podobě splnění kontroly studia (2). Zde lze využít předmětů oborových didaktik, fakultních škol a zařízení, diskusních reflektivních fór, reflektivních seminářů i společných teoreticko-praktických aktivit přibližujících znaky klinických škol.

Jako velmi zajímavý prvek se mohou jevit například průběžné diskuze na webovém fóru tak, aby měli účastníci praxe k dispozici zpětnou vazbu, názory, nápady, problémy, připomínky a další informace vedoucí k procesu naplňování reflektovaného propojení teorie a praxe.

2 Evaluace a autoevaluace jako nástroj reflexe

Prakticky stále se ve své práci setkáváme s potřebou provést dotazování a testování respondentů vzhledem k osvojeným znalostem, názorům, kompetencím, případnému provedení měření vstupních podmínek pro účely experimentální výzkumné práce tak, aby bylo možno při výzkumu sledovat změny proměnných a ověřovat stanovené hypotézy, rovněž tak velmi zajímavý pohled nabízí průzkum v oblasti srovnání pohledu dvou stran na jednu oblast, která je předmětem zájmu.

V tomto případě je vhodné využít pohledu cvičného pracovníka (mentora praxe) a samotného studenta, který praxi realizuje, na tytéž oblasti, které jsou součástí kompetencí budoucího učitele.

V souladu s tím jsou při učitelské přípravě jako součást reflexe a realizace praxí k dispozici hodnocení a sebehodnocení sestávající ze základních položek korespondujících s kompetencemi získávanými během studia. Jako součást hodnotícího formuláře mentora praxe a i jako součást portfolia z praxe je zařazen jednoduchý evaluační dotazník sestávající ze 7 klíčových položek, které lze vidět v tabulce 1.

Tabulka 1: Položky dotazníku (zdroj: vlastní)

U každého dílčího hodnocení prosím na uvedené škále označte svůj výkon (od hodnocení nejlepšího – A, do hodnocení nejhoršího – F).							
1	Ústní/písemný projev, komunikační dovednosti, kultivovanost	A	B	C	D	E	F
2	Odborná vzdělanost a dovednost – vědomosti z oboru, metodologie	A	B	C	D	E	F
3	Schopnost reflexe a sebereflexe	A	B	C	D	E	F
4	Respektování rozdílných schopností žáků/děti/klientů	A	B	C	D	E	F
5	Zvládání kázně, autorita	A	B	C	D	E	F
6	Time management	A	B	C	D	E	F
7	Schopnost stanovení cílů a hodnocení výsledků	A	B	C	D	E	F
Mé silné stránky: Mé slabé stránky: Doporučení, co bych měl/měla zlepšit:							

Je tak zřejmé, že portfolio z praxe se stává dokumentem, jež vypovídá o kvalitativní stránce studenta, jeho pohledu na sebe samého, nástrojem reflektivních procesů a vypovídá zároveň

o získávání praktických zkušeností studenta. Je to integrační nástroj teoretické, praktické a oborově didaktické přípravy budoucího učitele (3).

3 Vyhodnocení dotazníku

Dotazník je vždy po skončení pedagogických praxí vyhodnocen za účelem zjištění, jakým způsobem vnímají svůj výkon studenti ve vztahu k jednotlivým položkám a jak na jejich výkon nahlíží mentoři praxe. Vyhodnocovány jsou četnosti jednotlivých položek dotazníku jak ze strany mentora praxe, tak ze strany studenta. Hodnocení A až F koresponduje s klasifikační stupnicí systému ECTS (European Credit Transfer System), pro zpracování a zjištění ukazatelů elementární statistiky je vhodné nahradit písmenové hodnocení A až F číselnými hodnotami 1 až 6, které v sestupném pořadí odpovídají uvedenému hodnocení. Tyto informace jsou zpětnou vazbou, která může být využita pro zkvalitnění přípravy studenta v jednotlivých oblastech a kompetencích.

Závěr

Studenti v rámci praxí pod vedením zkušených pedagogů aplikují své pedagogické kompetence v oblasti organizace a vedení výchovně vzdělávací činnosti. Hodnocení a sebehodnocení je tedy proces, který formuje osobnost učitele a připravuje ho pro budoucí náročnou profesi, která se v kontextu společenských podmínek neustále vyvíjí. Zvláště cenné jsou formy praxí v technickém vzdělávání, které přinášejí bezpočet možností pro invenci studenta a mají motivující potenciál. V případě realizování praxe studentů v podmínkách, které nelze na základních a středních školách zabezpečit jak z důvodu materiálně technického, tak z důvodu odborně personálního, je možné hovořit o prvcích charakteru klinické školy a realizace výchovně vzdělávací činnosti v zázemí univerzitního pracoviště má velký význam (4). Praxe studentů je nejen jednou ze základních složek učitelské přípravy vedoucí k jeho připravenosti pro budoucí povolání, je však také prostředkem pro posilování provázanosti činností univerzity s regionálními partnery, určuje uplatnění absolventů na trhu práce, upevňuje vazby na potenciální zaměstnavatele a je v souladu s aktuálním společenským vývojem a nejnovějšími trendy. Koresponduje tedy se stanovenými cíli relevantních dokumentů univerzity.

Literatura

1. Rámcová koncepce přípravného vzdělávání učitelů základních a středních škol [online]. Dostupné z: https://www.akreditacnikomise.cz/attachments/article/546/RamcovaKoncepceUcitelskePripravy_10_2015.pdf
2. SPILKOVÁ, V. Význam portfolia pro profesní rozvoj studentů učitelství. In PÍŠOVÁ, M. Portfolio v profesní přípravě učitele. Pardubice: UP, 2007, s. 7 – 21.
3. BARTOŇOVÁ, M., PIPEKOVÁ, J. Manuál pro pedagogickou praxi. Teorie a praxe. Brno, MU, 2011.
4. ZUKERSTEIN, J. Možnosti studentské praxe formou klinické školy. In Modernizace vysokoškolské výuky technických předmětů. In. Media4u Magazín X1/2009. Praha, 2009, s. 136-138. ISSN 1214-9187.

Kontaktní adresa:

Jaroslav Zuckerstein, PhDr. Ph.D.,
Centrum pedagogické praxe, Pedagogická fakulta UJEP, Hoření 13, 400 96 Ústí nad Labem, ČR,
tel.: +420 475 282 355, e-mail: jaroslav.zuckerstein@ujep.cz